

стандартных оригинальных идей в вопросах функционирования творческих коллективов; предоставление творческой самостоятельности руководителям художественных коллективов; стимулирование творческого процесса в любительских коллективах, налаживание личностной коммуникации с их руководителями.

Выявлены основные факторы, которые обогащали, углубляли и подтверждали видение ректора роли любительских творческих коллективов университета и их призвание пропагандировать в Украине и мире вокально-хоровое, народно-инструментальное и хореографическое искусство Подолья.

Выделены основные подвижнические качества управленческой деятельности руководителя вуза, а также ориентиры, доминирующие в процессе формирования духовных основ студенческой молодежи.

Ключевые слова: Анатолий Копылов, управленческая деятельность, подвижническая деятельность, любительские творческие коллективы, гражданская позиция.

Одержано 8 вересня 2017 року

УДК 378.22: 378.4(477.43-21):030:94(477)

Ю.А.Хоптяр

Вчені Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка у складі авторського колективу “Енциклопедії історії України”

У статті на основі матеріалів “Енциклопедії історії України” зроблена спроба з’ясувати внесок вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка у створення багатотомного видання “Енциклопедії історії України”.

Розглянуто передумови підготовки нового ґрунтового енциклопедичного видання, визначено його актуальність, сформульовано завдання та мету, з’ясовано потребу появи нової енциклопедії в контексті напрацювань вітчизняних істориків, що дають змогу докорінно переосмислити концепцію національної історії, подолати стереотипи радянського часу і підготувати якісно інший словник ЕІУ порівняно із словником “Радянської енциклопедії історії України”.

При відборі авторів головним був не формальний критерій, а визнання їхніх досягнень в дослідженні певних історичних проблем. Статті про вчених інших галузей знань, а також про діячів культури та мистецтва включалися до ЕІУ тільки тоді, коли творчі здобутки цих фахівців сягали рівня національного надбання.

Серед авторів статей – вчені, які працюють у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (Завальнюк Олександр Михайлович, Комарницький Олександр Борисович, Копилов Сергій Анатолійович, Петров Микола Борисович, Рибак Іван Васильович, Степанков Валерій Степанович, Хоптяр Юрій Анатолійович).

Ключові слова: авторський колектив, дослідження, вітчизняна історія, вчені, енциклопедія, історичний процес, минуле.

Ще наприкінці 1980-х рр. в Україні розгорнулася науково-дослідна робота, пов'язана з теоретичним переосмисленням вітчизняної історії, дослідженням її “білих плям”, зокрема в радянському минулому, опрацюванням нової періодизації історичного процесу, виявленням належного місця української історії в історії людства. Особлива увага приділялася підготовці документальних збірників, вивченню історіографічної спадщини, розвитку спеціальних історичних дисциплін.

Після здобуття Україною незалежності, виникла ідея створити багатотомну “Історію українського народу”. Проте уже перші напрацювання в галузі теоретико-методологічної основи такої праці переконали, що вітчизняна історична наука не готова до реалізації такої ідеї. Через це було взято курс на підготовку праць меншого масштабу, зокрема створення узагальнюючого (що має підсумувати здобутки національної історіографії) енциклопедичного видання з історії України. Постанову Президії Національної академії наук України про підготовку багатотомної “Енциклопедії історії України” (ЕІУ) було ухвалено 20 червня 1997 р.

З того часу плідна робота істориків створила належне підґрунтя для докорінного переосмислення концепції вітчизняної історії, подолання стереотипів радянського часу і підготування якісно іншого словника порівняно із словником “Радянської енциклопедії історії України” (РЕІУ).

Вочевидь, що праці енциклопедичного характеру з історії України, створені до 1991 р., містять значний обсяг важливої інформації і, без сумніву, залишаються вагомим досягненням історичної науки. Водночас необхідно зважувати на політичну заангажованість цих праць, зумовлену догмами і стереотипами комуністичної доби, у зв'язку з чим їхнє значення як інформаційного ресурсу в сучасних умовах істотно понижується. Особливо глибоких фальсифікацій зазнала історія українського народу (причому різних періодів). Щодо опису і аналізу минулого українських земель, які свого часу не входили до складу УРСР, то раніше в енциклопедіях для них майже не знаходилося місця. Спотворювалися реальні пропорції щодо висвітлення історичних епох. Так,

більше половини статей РЕІУ присвячувалось одному періодові – радянському.

Під час роботи над енциклопедією враховувалась вагомість подій, персоналій, окремих фактів, ретельно відібрано гасла, створено “дерево гасел”, яке допомогло орієнтуватися щодо обсягу статей, їх логічної підпорядкованості та взаємопов’язаності. Нині робота над ЕІУ триває і переходить у завершальну фазу – створення останнього, одинадцятого тому.

Істотною підмогою в роботі зі створення цього видання стали енциклопедичні видання української діаспори, зокрема “Енциклопедія українознавства”, різноманітні довідкові праці, створені діаспорянами у Північній Америці, Австралії, Західній Європі.

Редакційна колегія керувалася певними критеріями у відборі авторів статей. Головним був не формальний критерій (наприклад, наявність докторського ступеня), а факт лідерства в певній галузі історичної науки. Статті про вчених інших галузей знань, а також про діячів культури та мистецтва, включалися до ЕІУ тільки тоді, коли творчі здобутки цих фахівців сягали рівня національного надбання. Тому чимало читачів не знайдуть тут статей про осіб, які, на їхню думку, повинні бути, або, навпаки, знайдуть розповіді про тих, хто, за їхніми власними критеріями, мав би не увійти до енциклопедії.

Формуючи словник, редколегія ЕІУ прагнула представити всі історичні області України, а також охарактеризувати життя українців у США, Канаді та інших державах. Сформовані гасла ЕІУ дають уявлення і про життя національних меншин в Україні. На жаль, кількість статей з історії кримськотатарського народу, для якого земля України стала батьківщиною, поки що обмежена.

Загалом кількісних показників щодо авторського колективу редколегія ЕІУ не надає, оскільки робота триває і до неї долучаються все нові і нові фахівці. Варто зазначити, що основний кістяк авторського колективу – це працівники установ НАН України гуманітарного профілю. Серед авторів статей також чимало керівників відомств, знаних політичних діячів, професорів провідних університетів. Так, із Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка до авторського колективу увійшли вчені історичного факультету:

1. Степанков Валерій Степанович (Т. 1–10);
2. Завальнюк Олександр Михайлович (Т. 4, 7);
3. Копилов Сергій Анатолійович (Т. 8, 9);
4. Комарницький Олександр Борисович (Т. 4);
5. Рибак Іван Васильович (Т. 4);
6. Петров Микола Борисович (Т. 4);
7. Хоптяр Юрій Анатолійович (Т. 9).

Унікальний внесок у підготовку ЕІУ, який вимірюється 50 статтями, зробив доктор історичних наук, академік УАІН, професор В.С. Степанков. Тільки у першому томі їх опубліковано 17 [1]. Публікації стосувалися багатьох історичних подій, зокрема таких, як Барська облога 25–31 липня 1648 р. В останній

декаді липня 1648 р. чисельність польської залоги в Барі, очолюваної галицьким старостою А. Потоцьким, складала близько 2 тис. осіб, 50 гармат, 5 тис. мушкетів і 100 бочок пороху. Полки повстанців були сформовані з селян та міщан у середині липня в містечку Ялтушків (нині село Барського району Вінницької області). 25 липня повстанці розпочали наступ на Бар, оволоділи його передмістям – містечком Чемериське, а саме місто взяли в облогу. Невдовзі до Бара підійшли козацькі полки на чолі з полковниками Брацлавцем і Габачем. Керівництво взяв на себе, очевидно, Брацлавець. Готуючись до штурму, повстанці рили шанці, ставили палісад, готували драбини. Брацлавцю вдалося порозумітися з частиною барських міщан-українців, які пообіцяли допомогу. Ранком 28 липня під прикриттям густого туману повстанці пішли в наступ Бара. Вони завдали головного удару з боку Замкових та Іванківських воріт, де їх найменше чекали поляки. За допомогою барських міщан-українців повстанці захопили вали і проникли в містечко Ляцьке (назва частини Бара). Польська залога зазнала великих втрат, а її рештки заховалися в замку. Наступного дня відбулися переговори з обложеними. Хоча А. Потоцький здався, однак жовніри продовжували чинити опір. Ранком 31 липня повстанці оволоділи замком. Здобуття Бара сприяло розвитку національно-визвольної і соціальної боротьби на Поділлі [1, с. 195-196].

Одразу дві публікації В.С. Степанкова присвячені Батозьким битвам 1652 і 1672 рр., визначаються їх хід та значення [1, с. 201-202].

Бахчисарайський договір 1648 р. трактується В.С. Степанковим, як українсько-кримський договір про військово-політичний союз, укладений в березні між Б.Хмельницьким та кримським ханом Іслам-Гересем III. До того ж, готуючи збройне повстання проти Речі Посполитої, Б.Хмельницький восени 1647 р. почав налагоджувати стосунки з кримською верхівкою. У другій половині січня 1648 р. він направив посольство Я.Клиші до Бахчисарая з проханням надіслати військову допомогу проти Речі Посполитої. Зважаючи на давню ворожнечу з Військом Запорізьким, Іслам-Гірей III відповів відмовою. У другій декаді лютого Б.Хмельницький відрядив нове посольство до Бахчисарая, яке домоглося укладення договору. Описуються його умови [1, с. 206].

Важливе значення в історії України ХУІІ ст. мають Березневі статті 1654 р. В.С. Степанков так визначає вказаний історичний термін: усталена в історіографії назва комплексу документів, якими було юридично оформлено українсько-російський договір 1654 р. (вони називалися ще “Переяславським договором”). Оригінали документів договору не збереглися. Відомі тільки їхні копії та чернетки. За Березневими статтями передбачалося збереження в Україні форми урядування й устрою Української козацької держави. Підтверджувалися всі права й привілеї козацтва, шляхти, духовництва і міщан та незалежність українського уряду щодо проведення внутрішньої політики. У Києві мав бути російський воевода з кількатисячним підрозділом з метою надання українській стороні допомоги в боротьбі проти зовнішнього ворога. Чисельність козацького реєстру встановлювалася у 60 тис. осіб, визначалися розміри платні

козакам і старшині і інше [1, с. 229-230].

Перебігу історичних подій, пов'язаних з Берестецькою битвою 1651 р., присвячена стаття В.С. Степанкова. Детальний опис кількісних показників живої сили і озброєння українського і польського війська дає можливість зорієнтуватись у розстановці сил на той час [1, с. 233-234].

Белградський мирний договір 1739 р. укладений між Російською і Османською імперіями після припинення російсько-турецької війни 1735–1739 рр. став ще одним предметом уваги В.С. Степанкова [1, с. 248-249].

Білоцерківське повстання козаків 1651 р. В.С. Степанков подає як збройний виступ частини козаків проти укладення мирного договору з Річчю Посполитою, що відбувся в м. Біла Церква 16–17 вересня. Після поразки у Берестецькій битві 1651 р. Б.Хмельницький перетворив Білу Церкву на головний осередок опору польським і литовським арміям, які об'єдналися 13 вересня під Германівкою (нині село Обухівського району Київської області). Сам гетьман зупинився в с. Рокитне. Враховуючи складність військово-політичної обстановки, він запропонував великому коронному гетьманові М. Потоцькому провести переговори в Білоцерківському замку. Вони розпочалися 16 вересня 1651 р. Українське посольство погодилося на скорочення козацького реєстру до 12 тис., розрив союзу з Кримським ханством. Відомості про примирення з Польщею викликали обурення значної частини козаків. При підтримці окремих татарських загонів вони оточили замок й почали погрожувати знищити польських комісарів і козацьку старшину. Прибувши до Білої Церкви ранком 17 вересня придушив повстання й стратив 15 його керівників. Проте, враховуючи опір козацтва, він відмовився визнати умови досягнутої між посольствами домовленості [1, с. 292].

У публікаціях В.С. Степанкова, присвячених перебігу історичних подій середини XVII ст., йдеться про Борзнянський полк, як козацьку військову та адміністративно-територіальну одиницю Української козацької держави у 1648–1649 та 1654–1655 рр. Формування Борзнянського полку розпочалося влітку 1648 р. в умовах піднесення національно-визвольної і соціальної боротьби населення Чернігівського воєводства. Центром полку була Борзна, а організатором – полковник М. Небаба [1, с. 343].

Вчений розповів і про Вінницькі оборони 1651–1671 рр. – героїчні оборони міщанами і козаками від польських підрозділів м. Вінниці у роки національної революції 1648–1676 рр. Оборона 1651 р. тривала з 1 по 10 березня. Тоді польське військо (разом з слугами 24–26 тис. осіб), очолюване гетьманом великим коронним М. Калиновським, 10 лютого 1651 р. вторглося на Брацлавщину. І. Богун зібрав основні сили полку (близько 2-х тис. козаків) у Вінниці. Центром оборони було обрано монастир, навколо якого зведено три лінії укріплень. Вінницька оборона 1651 р. відіграла вирішальну роль у провалі плану польського командування оволодіти Брацлавщиною. Оборона 1671 р. м. Вінниця відбувалася 4–5 вересня. У середині серпня 1671 р. польське військо під проводом гетьмана Я. Собеського (14–15 тис. осіб) напало на Брацлавщину. На

відміну від попередньої оборони Вінниці, Я. Собеському вдалося зламати оборонців і заволодіти замком та зруйнувати укріплення [1, с. 568].

Інші публікації В.С. Степанкова у першому томі ЕГУ представлено біографічними довідками про різні історичні постаті, що відіграли помітну роль в історії України, зокрема кримського хана Аділ-Гірея. Він правив у 1666–1671 рр., зійшовши на трон у березні 1666 р., розпочав боротьбу із знаттю за зміцнення центральної влади. Противник зближення Російської держави і Речі Посполитої. До середини 1668 р. підтримував зовнішню політику правобережного гетьмана П.Дорошенка. Однак плани останнього про возз'єднання усієї козацької України та курс на прийняття протекторату Османської імперії перешкоджали планам Аділ-Гірея щодо послаблення залежності ханства від турецького султана, а також встановлення контролю над Правобережною Україною. Аділ-Гірей підтримував опозицію Запорізької Січі до влади П.Дорошенка і шукав порозуміння з Польщею. Внаслідок цього Аділ-Гірей був зміщений султаном у квітні 1671 р. [1, с.36].

В.С. Степанков розповів і про військового осавула Війська Запорозького Івана Барабаша. Він належав до старшинського угруповання польської орієнтації. У квітні 1646 р. в складі козацького посольства Барабаш І. взяв участь у таємних переговорах з польським королем Владиславом IV Ваза щодо збільшення козацького реєстру, відновлення “стародавніх вольностей” і підготовки морського походу проти Османської імперії. За наказом гетьмана великого коронного М. Потоцького у другій декаді квітня 1648 р. разом з військовим осавулом І. Караїмовичем очолив похід на човнах 4–5 тис. реєстровиків і жовнірів на Запорізьку Січ проти повстанців Б.Хмельницького. Не заставши їх на Січі, близько 23 квітня він разом з чигиринським полковником С.-М. Кричевським на чолі кількох сотень воїнів вирушив до острова Томаківка, де перебувала залага повстанців, і зайняв її. 24 квітня біля Кам'яного Затону (нині м. Кам'янка-Дніпровська Запорізької області) навпроти Микитиноного Рогу (нині м. Нікополь) реєстрові козаки під проводом Ф. Джалалія повстали і захопили І. Барабаша та інших вірних Польщі старшин. За вироком зібраної чорної ради усіх цих старшин стратили [1, с. 181].

Одна із біографічних статей В.С. Степанкова стосується чернігівського воеводи, польського дипломата С.К. Беневського (1620–1676). Він був прихильником порозуміння з Українською козацькою державою на основі визнання за нею автономії у складі Речі Посполитої. У 1657–1660 рр. С.К. Беневський очолював польські делегації на переговорах із Б. Хмельницьким, І. Виговським та Ю. Хмельницьким. С.К. Беневський відіграв важливу роль у підготовці й підписанні Гадяцького договору 1658 р. [1, с. 220].

Подібна стаття присвячена чигиринському полковнику, генеральному судді Прокопу Бережицькому [1, с. 226].

Цікавою є замітка про італійського історика XVII ст. М. Бізаччіоні, автора “Історії громадянських війн останнього часу” – циклу монографій про соціальні й національно-визвольні рухи в європейських країнах середини XVII ст.

(Англиї, Італії, Франції та ін.). На основі використання багатого фактичного матеріалу відтворив об'єктивну панораму суспільно-політичної боротьби народів за власні свободи й привілеї (у світлі тогочасної “проромантичної” концепції). Найбільшу увагу в “Історії громадянських війн...” М. Бізаччіоні приділив буржуазній революції в Англії (1640–1660) та національно-визвольній боротьбі в Україні, значна частина, якої входила тоді до складу Польщі. Вперше в історіографії автор створив монографію про національну революцію 1648–1676 рр. в Україні. У ній відзначається жорстоке гноблення селян і козаків з боку польської знаті й короля як одну з причин повстання, підкреслював всеукраїнський, національно-визвольний і конфесійний характер боротьби, змальовував Б.Хмельницького талановитим державним діячем, полководцем, політиком і дипломатом [1, с. 271].

Біографічні відомості про уманського полковника, дипломата Української козацької держави другої половини XVII ст. Г. Білогруда [1, с. 284], генерального суддю Правобережної України в 1660–1670-х рр. С. Богаченка [1, с. 311] та талановитого адміністратора, воєначальника і дипломата часів Національної революції 1648–1676 рр. І.О. Виговського [1, с. 502-503] вміщено в інших статтях В.С. Степанкова.

У другому томі ЕІУ вчений розмістив матеріали про виступ козаків 1653 р. у м. Городок-Бедриківський на Поділлі (нині м. Городок Хмельницької області). Це був стихійний бунт козаків проти політики гетьмана Б. Хмельницького, що відбувся 20 червня під цим містечком і призвів до зриву походу української армії на західні українські землі [2, с. 172-173]. Крім того, приділяється увага дипломатичній службі Б. Хмельницького [2, с. 386-387]. Значна увага приділена життєписам Г.Д. Дорошенка [2, с. 455] і П.Д. Дорошенка [2, с. 456-457].

У третьому томі статті В.С. Степанкова розповідають про Жовтководську битву 1648 р., що стала першою перемогою української армії в Національній революції 1648–1676 рр. [3, с. 166-167]; Зборівську битву 1649 р., яка відбулася між українським військом на чолі з Б. Хмельницьким і татарським військом на чолі з кримським ханом Іслам-Гіреєм III, з одного боку, та польською армією – з другого [3, с. 304-305]. Йдеться і про Зборівський договір Криму з Польщею 1649 р., укладений між кримським ханом Іслам-Гіреєм III і польським королем Яном II Казимиром Ваза після Зборівської битви 1649 р. Переговори проходили 16–18 серпня [3, с.305].

Цікавою є вміщена В.С. Степанковим біографічна довідка про М. Зеленського – м'ястківського сотника (1649), брацлавського полковника (1654–1657, 1659–1661, 1664, 1666). Він народився в родині шляхтича, брав участь у Національній революції 1648–1676 рр., зокрема, в боях проти польського і татарського війська 1654–1657 рр., придушенні повстань Пушкаря і Барабаша 1657–1658 рр. та Чуднівській компанії. Виконував дипломатичні місії до Польщі й Кримського ханства. У 1667 р. зробив невдалу спробу перехопити булаву в П. Дорошенка [3, с. 324].

У четвертому томі ЕІУ В.С. Степанков розповів про Кліщинське повстання та самоврядування 1767–1770 рр. Починаючи з 1750-х рр., козаки і селяни с. Кліщинці Жовнинської сотні Лубенського полку (нині с. Чорнобаївського району Черкаської області) не раз зверталися до органів влади з проханням захистити їх від закріпачення, однак влада не вживала жодних заходів. Тоді в квітні 1767 р. вони розгромили маєток генерального писаря В. Туманського й звели довкола села оборонні укріплення. Під проводом братів С. та О. Воронів, Г. Білима та інших ватажків їм вдалося відбити у 1767–1768 рр. шість нападів каральних підрозділів. Лише 1769 р. власті придушили повстання. На початку вересня 1770 р. селяни знову взялися за зброю, але 21 вересня зазнали поразки [4, с. 354].

Українському князівському роду XV–XVI ст. Капусти присвячено статтю В.С. Степанкова, у якій прослідковується генеалогічна лінія роду [4, с. 98].

У п'ятому томі ЕІУ публікації В.С. Степанкова торкалися таких історичних подій та місцин, як Красненська оборона 1651 р. (оборона козаками та місцевим населенням на чолі з брацлавським полковником Д. Нечаєм містечка Красне (нині село Тиврівського району Вінницької області) під час наступу військ Речі Посполитої під командуванням гетьмана М. Калиновського і брацлавського воєводи С. Лянцкоронського в лютому 1651 р.) [5, с. 295]; Корсунська битва 1648 р. [5, с. 189-190]; Коронний край (адміністративно-територіальна одиниця в монархії Габсбургів 1772–1918 рр.) [5, с. 178].

Розміщені біографічні матеріали стосувалися таких постатей, як Олександр-Леон Костка-Наперський (бл. 1620–18.07.1651) – організатор і керівник селянського повстання в Підгаллі (Південна Польща, район Прикарпаття) у травні-червні 1651 р. [5, с. 226]; Максим Кривоніс (бл. 1600–1648 рр.) – черкаський полковник, гетьман наказний [5, с. 326-327]; Кривоносенко (справжнє ім'я невідомо, можливо Сава; бл. 1620 – бл. 1650) – остропільський полковник [5, с. 327]; Станіслав-Михайло Кричевський – чигиринський і київський полковник, гетьман наказний [5, с. 400-401]; Григорій Кунаков – дяк Стрілецького, Холонського та Розрядного приказів Російської держави (як гонець він двічі виконував дипломатичні доручення у Польщі) [5, с. 496].

Дві статті В.С. Степанкова присвячені керівникам (реktorам) К-ПНУ останньої чверті XX – початку XXI ст.: А.О. Копилову та С.А. Копилову [5, с. 129-130].

У шостому томі В.С. Степанков зробив повідомлення про Ладижинську оборону 1674 р., організовану козаками під проводом старшин А. Мурашки, В. Сербина і А. Дмитрієва м. Ладижин від турецької армії [6, с. 21]; Лоєвську битву 1649 р., що перешкодила литовському війську кн. Я. Радзивілла походу на Україну під м. Лоєв (Білорусія) [6, с.257-258]; Львівські облоги 1648, 1655, 1672 рр. – спроби українського і кримського, потім – українського і російського, згодом – турецького, кримського і українського війська оволодіти м.Львів [6, с. 368-369].

Автор розмістив життєписи Демка Лисовця, генерального осавула, гетьма-

на наказного, учасника Національної революції 1648–1676 рр. [6, с. 160]; Богуслава-Казимира Маскевича (бл. 1625–04.04.1683), польського мемуариста, автора “Щоденика” (1643–1649) та “Щоденника московської війни у Великому князівстві Литовському” [6, с. 544]; Міхала-Корибута Вишневецького (31.07.1640–10.11.1673), польського короля, уродженця м. Вишневець, з сім’ї кн. Я. Вишневецького [6, с. 765].

У сьомому томі енциклопедії статті В.С. Степанкова присвячено: Могилівській обороні 1660 р. Як відомо, на початку лютого 1660 р. подільський полковник О. Гоголь зосередив у м. Могилів (нині м. Могилів-Подільський) Подільський полк та загони опришків І. Кияшка. 20 лютого відбувся штурм міста польським військом гетьмана С. Потоцького в ході якого поляки зазнали поразки [7, с. 15]; Молдовським походам Б. Хмельницького і Т. Хмельницького 1650, 1653 рр. (походи, спрямовані на нейтралізацію впливу Речі Посполитої на Молдавське князівство й реалізацію династичних намірів Б.Хмельницького) [7, с. 35-36]; Монастирищенській обороні 1653 р., де І. Богун зосередив сили Кальницького полку в м. Монастирище (нині місто Черкаської області) а 10–11 квітня польське військо на чолі з С. Чарнецьким атакувало місто, але козаки штурм відбили [7, с. 51].

Особливо змістовна стаття В.С. Степанкова про Національну революцію 1648–1676 рр., під якою він розуміє породжений українськими реаліями раннього Нового часу складний політичний процес, що поєднував у собі, під гаслами захисту православ’я, прав і свобод Війська Запорізького й руського народу, боротьбу за національне визволення, масовий соціальний протест і збройні форми громадянського протистояння та супроводжувався кардинальними змінами всіх сфер і рівнів життєдіяльності суспільства [7, с. 270-279].

Біографічні довідки автор подав про: Силуяна Андрійовича Мужиловського, полковника, військового суддю, дипломата (народився в сім’ї случького протопопа, білоруського православного письменника-поліміста А. Мужиловського) [7, с. 101-102] та Пархома Нужня, конотопського полковника, військового осавула 1661 р. (козак Миргородського полку, підтримавши І. Брюховецького, став запорозьким полковником) [7, с. 496].

У восьмому томі публікації В.С. Степанкова стосуються Паволоцького повстання 1663 р. (виступ населення Паволоцького полку проти політики гетьмана П. Тетері. Його причинами стали поновлення польсько-шляхетських порядків, зловживання євреїв-орендарів і спекуляції купців) [8, с. 18] та Покутського повстання 1648 р. (масовий збройний виступ населення Покуття проти національно-конфесійних та соціальних утисків. Спалахнуло у вересні 1648 р. і тривало до кінця року) [8, с. 320].

У заключних томах автор розповів про Старокостянтинівську битву 1648 р., яка принесла перемогу наказному гетьману М. Кривоносу над військом магнатів під орудою князя Я. Вишневецького [9, с. 822-823], та життєвий шлях гетьмана Богдана Михайловича Хмельницького (27.12.1595–06.08.1657), полі-

тика, полководця, дипломата, провідника національно-визвольних змагань 1648–1657 рр., творця Української козацької держави та її першого гетьмана [10, с. 389-390].

У четвертому томі ЕІУ вміщена стаття О.М. Завальнюка і О.Б. Комарницького про виникнення та становлення Кам'янець-Подільського державного університету, як освітнього наукового та культурного центру Хмельниччини [4, с. 64-65].

Біографії історика, письменника, мовознавця, видавця, педагога, громадського політичного і церковного діяча Івана Івановича Огієнка, фундатора і першого ректора Кам'янець-Подільського державного українського університету присвячене повідомлення О.М. Завальнюка і Ю.А. Пінчука [7, с. 520-521].

Стислу історію м. Кам'янець-Подільського представили у четвертому томі ЕІУ І.В. Рибак і М.Б. Петров [4, с. 55-64].

Офіційна газета Подільської єпархії РПЦ – “Подольские епархиальные ведомости” видавалися у 1862–1905 рр. Саме їй присвячена стаття С.А. Копилова [8, с. 309-310].

Ще одна стаття цього автора стосується терміну слов'янознавство, до якого входить комплекс наукових дисциплін, що включає лінгвістику, літературознавство, мистецтвознавство, історію та історію культури слов'янських народів [9, с. 643-651].

Дві статті у співавторстві опублікував у дев'ятому томі ЕІУ Ю.А. Хоптяр. У них йдеться про столипінську аграрну реформу і біографію П.А. Столипіна [9, с. 859-860].

Авторський колектив, редакційна колегія прагнули, щоб ЕІУ була цікавою й інформативною, враховували останні здобутки історичної науки. Поряд із статтями з історії України у ній вміщені загальнотеоретичні матеріали, які висвітлюють сучасні досягнення світової історіографії та політології, а також подано відомості про окремих визначних людей планети та найвпливовіші міжнародні організації.

Список використаних джерел і літератури

1. Енциклопедія історії України: В 10 т. / Авт. В.А.Смолій (голова) та ін. Київ: Наук. думка, 2003. Т. 1: А–В. 688 с.
2. Енциклопедія історії України: В 10 т. / Авт. В.А.Смолій (голова) та ін. Київ: Наук. думка, 2004. Т. 2: Г–Д. 528 с.
3. Енциклопедія історії України: В 10 т. / Авт. В.А.Смолій (голова) та ін. Київ: Наук. думка, 2005. Т. 3: Е–Й. 672 с.
4. Енциклопедія історії України: В 10 т. / Авт. В.А.Смолій (голова) та ін. Київ: Наук. думка, 2007. Т. 4: Ка–Ком. 528 с.
5. Енциклопедія історії України: В 10 т. / Авт. В.А.Смолій (голова) та ін. Київ: Наук. думка, 2008. Т. 5: Кон–Кю. 568 с.
6. Енциклопедія історії України: В 10 т. / Авт. В.А.Смолій (голова) та ін. Київ:

Наук. думка, 2009. Т. 6: Ла–Мі. 784 с.

7. Енциклопедія історії України: В 10 т. / Авт. В.А.Смолій (голова) та ін. Київ: Наук. думка, 2010. Т. 7: Мл–О. 728 с.

8. Енциклопедія історії України: В 10 т. / Авт. В.А.Смолій (голова) та ін. Київ: Наук. думка, 2011. Т. 8: Па–Прик. 520 с.

9. Енциклопедія історії України: В 10 т. / Авт. В.А.Смолій (голова) та ін. Київ: Наук. думка, 2012. – Т. 9: Прил–С. 944 с.

10. Енциклопедія історії України: В 10 т. / Авт. В.А.Смолій (голова) та ін. Київ: Наук. думка, 2013. Т. 10: Т–Я. 784 с.

Yurii Khoptiar

**The scientists of Ivan Ohienko Kamianets-Podilsky National University
in the authors team of creation of “Encyclopedia of History of Ukraine”**

The article focuses on the scientific contribution of Ivan Ohienko Kamianets-Podilsky National University's scientists to the creation of “Encyclopedia of History of Ukraine”.

The reasons of the creation of this multivolume substantial edition are characterized, its actuality is determined and its tasks and goals are formulated in the article. One of the main goals of the creation of the Encyclopedia is the necessity to fill the so-called “white spots” (gaps) in History of Ukraine, created because of long ideological and stereotypic influence. The decision to make this multivolume edition of “Encyclopedia of History of Ukraine” (EHU) was decreed on the 20th of June in 1997 by the Presidium of National Academy of Science of Ukraine. Fruitful work of historians created the definite basis for reinterpretation of Soviet stereotypes to make the new and qualified dictionary of the EHU in comparison with “The Soviet Encyclopedia of History of Ukraine”.

Editorial board used definite approach to choose the authors of the encyclopedia articles: their leadership in historical areas was the most important factor (more than their doctors' degrees). Articles about scientists from other scientific areas and Honored Art and Cultural Workers were included after their national recognition. That is why readers may find some articles about “unknown”, from their point of view, persons.

There are a lot of famous and outstanding politicians, professors and scientists among the authors of the Encyclopedia. Thus Ivan Ohienko Kamianets-podilsky National University is presented by the names of Zavalniuk Oleksandr Mykhailovych, Komarnitsky Oleksandr Borysovych, Kopylov Serhii Anatoliiovych, Petrov Mykola Borysovych, Rybak Ivan Vasyliiovych, Stepankov Valerii Stepanovych, Khoptiar Yurii Anatoliiovych.

Keywords: *authors team, investigation, state history, scientists, encyclopedia, historical process, the past, scientific research, national heritage, published works, articles, History of Ukraine.*

Одержано 1 вересня 2017 року